

Fönsterhantverket i byggnadsvården

Sista kullen fönsterhantverkare under utbildning på fönsterhantverkets skola, Ystad.

Svenska byggnadsvårdsföreningens diplom för god byggnadsvård 1984 blev en viktig bekräftelse på betydelsen av vårt arbete med renovering av gamla fönster. När vi mottog priset i Stockholm höll dåvarande sekreteraren Sven-Erik Bjerking ett tal till oss då unga, nya innovatörer.... "Ni vet väl om att ni måste gå igenom innovatörens fyra stadier..."

Första stadiet – att bli utskrattad för tokiga nya idéer.

Andra stadiet – den långa dyrbara tystnaden.

Tredje stadiet – förtälets tidär ett gott tecken på att nyheterna stör ordningen och måste stoppas.

Fjärde stadiet – Så har vi alltid gjort. Nu är vi framme vid det fjärde stadiet.

Fönsterhantverket formas

Under 25 år har företagen Allbäck Fönsterhantverk AB och Allbäck Linoljeprodukter AB utvecklats. Vi har specialiserat oss på restaurering, renovering och underhåll av gamla fönster och dörrar samt utvecklat klassiska, miljövänliga linoljeprodukter för att inte bli sjuka av vårt arbete. Genom intresse för äldre hantverkstekniker, material och konstruktioner och studier i etnologi, öppnades våra ögon för gamla fönster och dörrar.

För att konkurrera på en marknad där man under 1980- och 90 talen fick rikliga statsbidrag för fönsterbyten, tvingades vi utveckla och systematisera vårt hantverk i en ny organisationsform,

fönsterhantverket och uppfinna nya verktyg och hjälpmedel.

Uppfinning av byggfönstret gav oss möjligheter att arbeta med fönster hela året, vilket lade grunden till god ekonomi och bra slutresultat. Patentet på kittlampan, metoden att mjukgöra hårt kitt med infravärme var en revolutionerande uppfinning som gav oss möjlighet att återanvända gammalt blåst glas och att på ett säkert sätt göra små träreparationer i stället för att kassera gamla goda fönster.

En fönsterhantverkare har kunskapen om fönstrets olika delar; trä, färg, glas, metall och mur & puts var för sig och i kombination. Därför betraktar fönsterhantverkaren fönstret som en helhet och både tar ansvar för slutresultatet. Den stora efterfrågan på hantverkstjänsterna fick oss att börja arrangera 2-dagarskurser för privata husägare. Parallellt med entreprenadverksamheten utvecklades en 8 veckors yrkesinriktade utbildningsverksamhet på Bjäresjö Skola i Ystad.

"Allbäckmetoden" ?

Ryktet om fönsterhantverkets förtjänster spred sig snabbt genom bl.a. TV-programmet Populärvetenskap och talrika artiklar i fack- och dagspress. Massmedia myntade uttrycket "Allbäckmetoden" vilket snabbt kom att missolkas och utnyttjas av många oseriösa hantverksföretag, projektörer och beställare som påstod sig arbeta enligt vår metod. En vanlig missolkning har varit att en fönsterhantverkare alltid måste demontera fönstret, alltid ta av all färg och alla beslag. Färgborttagning är ett nödvändigt ont och blir endast nödvändig om man under en längre tid använt alkyd och plastfärger i kombination och fönstrets funktion har åsidosatts. Att vi ofta hamnar i denna situation beror på att husägaren kontaktar oss först när fönsterna har uppnått stadiet – totalt förfall. Vi har arbetat med tusentals spännande fönsterprojekt genom åren – både slott och kojor. Genom noggrann dokumentation av samtliga projekt har nyckeln till ökad kunskap om funktion, material och teknik getts. En viktig erfarenhet är; det är bättre att inte göra något alls än att vidta fel åtgärd med fel material vid fel tillfälle. Ett gott exempel på detta är Stockholm Slott vars fönster vandali-

serades på 1950-talet vilket förorsakade miljonskador som nu måste åtgärdas på skattebetalarnas bekostnad.

U-värde - Värmevärde för gamla fönster

Trots hundratals renoveringsprojekt blev vi betraktade som nostalgiska drömmare utan förankring i verkligheten. Därför kontaktades prof. Bertil Fredlund på Lunds Tekniska Högskola. Tillsammans kunde vi konstatera att gamla okopplade fönster från 1880 med en lös innerbåge har ett U-värde väl så bra som ett modernt 3-glasfönster (Rapport TABK 99/3055).

Genom fönsterhantverkets nya teknik och med tillgång till 3 mm lågmissionsglas, har gränserna flyttats för vad som är möjligt att göra med gamla fönster både tekniskt, ekonomiskt och estetiskt.

Läs mera i artikeln "Gamla fönster kan bli bättre än nya".

Akustiktester – Ljudreduceringsförmåga i gamla fönster

Ett forskningsprojekt genomfördes 1998 med SP-Borås, då ett 20-tal svenska fönstertillverkare fick möjlighet att testa sina speciella ljudreducerande fönsterkonstruktioner. Ett 1880-talsfönster visade sig bli bäst i testet.

Dessa vetenskapliga tester bidrog till ett genombrott för fönsterhantverket. Kunderna kunde därigenom erbjudas varudeklarerade fönsterlösningar som ett alternativ till fönsterbyten.

Diplomerade fönsterhantverkare

För att klara av en restaureringsteknik som uppfyller alla de höga krav vi har idag behövs kunskap och erfarenhet. Vi gläder oss därför över att kunna hänvisa till våra fönsterhantverkarkollegor runt om i och utanför landet som arbetar med att restaurera, renovera och underhålla gamla kvalitetsfönster och bevara vårt kulturarv för kommande generationer. 236 personer från främst Norden kan uppvisa diplom i yrket fönsterhantverk. Ca.60 % är i dag yrkesverksamma som egna företagare. En del samarbetar i nätverk för att kunna tillgodose större beställares behov.

Efterfrågan på utbildade fönsterhantverkare och

byggnadsvårdare är i dag omätlig. Efter många år av yrkesutbildning avslutar vi under året denna verksamhet i Sverige. Eftersom vi står inför ett generationsskifte söker vi någon ny huvudman bland etablerade myndigheter och skolväsende som skulle kunna fortsätta denna positiva utbildningsform till gagn för den nya folkrörelsen – byggnadsvården.

Långsiktig satsning lönar sig

Stort tack till alla de många, små privata uppdragsgivare som genom åren köpt våra tjänster och därmed gjort det möjligt för oss att återupp-täcka ålderdomlig visdom och lära oss att repetera våra förfäders hantverkskunskaper.

Det kostar naturligtvis år ett att rycka upp ett vandaliserat fönster ur förfall men på sikt kan vi konstatera att vi erhåller ett mycket kostnadseffektivt alternativ, där man dessutom tar till vara viktiga kulturhistoriska byggnadsdelar. Vad kan bli enklare än att efter 10 – 15 år endast borsta en linoljefärgsmålad yta och därefter pigga upp ytan med lite linoljevax eller linolja.

Därför linoljefärg

På 1970 och 80-talet använde man moderna alkydfärger för fönsterunderhåll. Eftersom Hans blev sjuk av lösningsmedlet lacknafta började vi efterforska gamla tidens linoljefärg utan lösningsmedel. Vi fann att den linoljefärgen uppfyllde alla våra önskemål vad gäller tekniska egenskaper, torktid, miljövänlighet, lagringsegenskaper, underhållsvänlighet, skönhet och ekonomi.

Malin Allbäck Andersson
Sonja o Hans Allbäck
allback@windowcraft.se